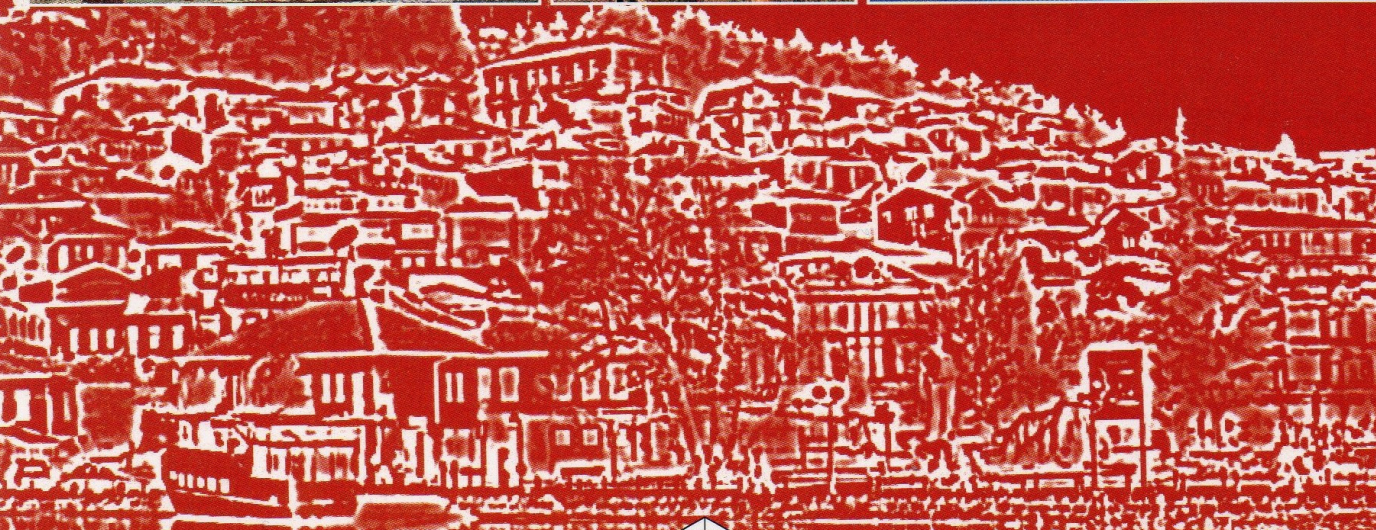
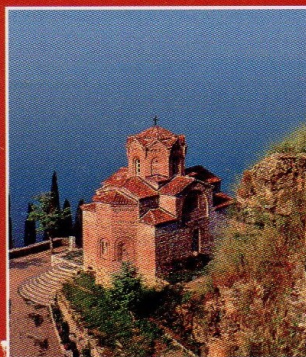

МЕЃУНАРОДЕН СЕМИНАР ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК, ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА

XL НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА

НА МЕЃУНАРОДНИОТ СЕМИНАР ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК, ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА

Охрид, 29 - 30 јуни 2013

Скопје, 2014

**УНИВЕРЗИТЕТ
„СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“**

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“

МЕЃУНАРОДЕН СЕМИНАР ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК, ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА

За издавачот:

Проф. д-р Велимир Стојковски, ректор на Универзитетот
„Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

XI научна конференција

на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура
при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

Редакциски одбор:

акад. Рина Усикова
акад. Виктор Фридман
акад. Ала Шешкен
проф. д-р Иван Доровски
проф. д-р Соња Стојменска–Елзесер
проф. д-р Елка Јачева–Улчар
проф. д-р Славица Велева

Јазична редакција

проф. д-р Симон Саздов

Компјутерска обработка:

Графотрејд

Печати

Графотрејд

Тираж:

300 примероци

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“

МЕЃУНАРОДЕН СЕМИНАР ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК, ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА

**XL НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
НА МЕЃУНАРОДНИОТ СЕМИНАР
ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК, ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА
(Охрид, 29-30 јуни 2013 година)**

Скопје, 2014

Толе Белчев
вонреден професор

Ранко Младеноски
доцент

КОНСТАНТИН КИРИЛ ФИЛОЗОФ ВО „ПАПОКОТ НА СВЕТОТ“

1. Вовед

Ликот Константин Кирил Филозоф, или само Филозофот, во првиот дел со наслов „Клучалница“ во романот „Папокот на светот“ на Венко Андоновски е лик-референт, според онаа позната класификација на ликовите од Филип Амон (Амон, 1996: 239), и тоа лик-референт од подгрупата на историски ликови. Тоа значи дека овој лик од романот, меѓу другото, има и референцијална функција, односно упатува на одредена историска стварност. Општопознато е, се разбира, дека станува збор за историска личност од 9 век, еден од двајцата словенски просветители во науката познат под неколку имиња – Константин, Константин Филозоф, Кирил, Константин Кирил Филозоф, Кирил Солунски. Општопозната е, исто така, и неговата значајна улога во развојот и унапредувањето на словенската писменост и во ширењето на христијанството меѓу тогашниот словенски свет.

Дејноста на Константин Кирил Филозоф (се разбира, и на Методиј) е општословенска и во тоа нема никакви дилеми. Но, Кирил Солунски е особено значаен за нас Македонците затоа што основата на словенскиот јазик на кој тој и неговиот брат Методиј го проповедале и го ширеле зборот Господово лежи во македонските говори во околината на Солун, односно во селата Сухо, Зарово, Висока. (Угринова–Скаловска, 1987: 15). Оттаму е сосема логично и очекувано неговото присуство во македонската уметничка литература, а во тој контекст и во романот „Папокот на светот“ од Андоновски.

2. Константин Кирил Филозоф – историографија

Константин е роден во 826 или 827 година во Солун како седмо дете во семејството на Лав и Марија. Неговиот татко Лав бил помошник на воениот командант на солунската област, а мајката Марија потекнувала од благородничко семејство. Како син на висок државен службеник, уште од детските години Константин имал „можности за солидна школска наобразба“. (Поленаковиќ, 1988: 18). Биографот на Константин (во познатото *Житие на Кирил* од т.н. „Панонски легенди“) го потенцира интересот на Константин кон науката (учењето) уште од неговата детска возраст: „Кога го дадоа на учење, тој со својот бистар ум напредуваше во науката повеќе од сите свои соученици, така што сите му се чудеа“. (Миловска, Таковски, 1996: 27). Тој „бистар ум“ ќе го одведе подоцна Константина во тогашната прочуена Магнаурска школа во Цариград каде што „откако за три месеци ја изучи граматиката, се зафати и за други науки. Ги изучи Хомера и геометријата, а кај Лав и Фотија – дијалектиката и сите философски науки, а освен тоа и реторика, аритметика, астрономија, музика, како и сите други елински вештини. Така овладеа со сите, небаре учел само една од нив“. (Миловска, Таковски, 1996: 29). Поради тоа, Константин ја придобил наклонетоста на логотетот (царскиот управник) Теоктист што подоцна ќе резултира со назначување на Константин „за секретар на патријархот“ (Велев, 2005: 231) и библиотекар во патријаршиската библиотека во црквата „Света Софија“ во Цариград, а потоа и за професор по филозофија во Магнаурската школа каде што „ја добива титулата филозоф и оттогаш се именува како Константин Филозоф“. (Поленаковиќ, 1988: 22).

Фундаменталната дејност на Константин Филозоф историската наука, сепак, ја лоцира во трите мисии во кои тој учествува и, всушност, е главниот организатор на тие мисии, а во нив значајна улога има, се разбира, и неговиот брат Методиј. Тоа се Арапската (Сараценската), Хазарската и Моравската мисија. Меѓутоа, Илија Велев зборува за уште една мисија на Константин Кирил Филозоф (и Методиј), а тоа е Брегалничката мисија којашто им претходи на трите општопознати мисии.

Брегалничката мисија на Константин Филозоф, имено, е директно поврзана со военото и административно управување на неговиот брат Методиј со словенско кнежество (архонтија) што се наоѓало северно од Солун, односно по долното течение на реките

Струма и Брегалница. Со ова кнежество Методиј управувал од 845 до 855 година. Византија имала посебен воено-политички интерес за овој дел од империјата затоа што кон средината на 9 век стануваат сè позачестени обидите на бугарскиот владетел Борис за освојување на македонски територии. Токму затоа, на почетокот од 50-тите години на 9 век во словенското кнежество бил испратен и Константин со цел да му помогне на Методиј во напорите да се зачува лојалноста на тамошното словенско население кон Византија. Но, како што известува Велев, „првенствениот политички карактер на Брегалничката мисија морал да се мотивира со духовната и со просветителската акција, а тоа не се определило како случајна доктрина зашто се имал предвид фактот дека духовниот христијански живот во Брегалничката област имал потврдена ранохристијанска традиција, кога уште во V век профункционирала Баргалската епископија“. (Велев, 2005: 212). Во таа смисла, Велев ја нагласува хипотезата дека тогаш во Брегалничкиот центар е извршен првиот обид да се создаде словенска азбука што била слична на подоцнежната кирилица, но поради „политичкиот и воен крах на Методиевото словенско кнежество, а со тоа и на Брегалничката мисија, овој словенски просветителски процес останал недореализиран“. (Велев, 2005: 213).

Арапската (Сараценската) мисија е изведена во 855-856 година. Во оваа, пред сè, политичка и верска мисија во која требало да се потпише и некаков договор, предводник е Константин Филозоф. Неговата задача е да полемизира „со претставниците на муслиманската и еврејската вероисповед, насочени негаторски и омаловажувачки кон помалубројното христијанско население“ (Стојчевска–Антиќ, 1997: 73), односно „да ги убеди Арабјаните во исправноста на христијанското учење за св. Троица, за тоа дека христијанската вера е подобра од муслиманската и сл.“ (Поленакоски, 1988: 53). Во *Житието на Константин Филозоф (Панонски легенди)* се споменува и еден хагиографски елемент поврзан со оваа мисија. Имено, разгневени од својата немоќ пред мудроста на Филозофот, тие му дале да испие отров, но со Божја промисла Константин бил спасен и се вратил „здрав во неговата земја“. (Миловска, Таковски, 1996: 37).

Во 860-861 година Константин Филозоф е ангажиран во Хазарската мисија. Имено, на барање од хазарскиот каган Византија ќе испрати мисионери во хазарската држава чијашто цел е потиснување на еврејската и муслиманската религија откај Хазарите. Од друга страна, оваа мисија има и воено-политички карактер затоа

што византискиот император гледал во хазарската држава воен сојузник против сè позачестените напади од руските племиња коишто успеале да стигнат дури и до ѕидините на Цариград. За предводници на оваа верска и политичко-дипломатска мисија византискиот цар Михаил III ги назначил Константин Филозоф и неговиот брат Методиј. Слично како и во Арапската (Сараценската) мисија, Константин и во Хазарската мисија, меѓу другото, добил задача да го толкува правилното учење за христијанското Свето Троиство меѓу Хазарите. Во мисионерскиот поход кон Хазарија двајцата браќа се задржале извесен период во Херсон каде што Константин научил три јазици и тоа еврејскиот, самариќанскиот и најверојатно сирискиот. Значајно е и тоа што во Херсон Константин ќе успее да ги пронајде моштите на прогонетиот римски папа Климент I кој поради успехите во ширењето на христијанството бил осуден на смрт и удавен во Црно Море во 101 година. Заради неговите заслуги за ширењето на христијанството и маченичката смрт, Климент I бил прогласен за светител и маченик. Со големи почести Константин ги пренел моштите на овој светител во Херсон. Престојот, пак, кај Хазарите поминал во знакот на полемиките на Константин Филозоф со претставници од другите религии, особено од еврејската. Во тие полемии Константин Филозоф умешно и успешно ја обранил доктрината на христијанската религија што резултирало со масовно покрстување на Хазарите. Покрај тоа, двајцата браќа (Константин Филозоф и Методиј) успеале да ја придобијат наклонетоста на хазарскиот каган што било засведочено и со писмо до византискиот цар: „Господару, ти си ни испратил таков човек што ни ја објасни христијанската вера со збор и со примери. Кога се уверивме дека е тоа вистинската вера, им заповедавме на сите да се крстат доброволно, со надеж дека и ние ќе го направиме истото. Сите ние сме пријатели на твоето царство и готови сме да ти служиме каде што ќе биде потребно“. (Миловска, Таковски, 1996: 54). Сето тоа, секако, покажува дека браќата Константин Филозоф и Методиј мошне успешно ја завршиле оваа нивна мисија во хазарската држава.

По завршувањето на мисијата кај Хазарите Константин Филозоф останал во Цариград. Во тоа време Константин го дешифрирал оној познат натпис од Соломоновата чаша во црквата „Св. Софија“ во Цариград. (Поленакоски, 1988: 61).

Моравската мисија на браќата Константин и Методиј, односно нивната мисија којашто е најзначајна за сите словенски народи, е поттикната од владетелот на Велика Моравија, кнезот Рагислав.

Иако пратениците на Растислав што дошле во Цариград во 862 година ја нагласиле потребата на Велика Моравија од „епископ и учител“ кој на словенски јазик ќе ја проповеда и ќе ја појаснува кај нив „вистинската христијанска вера“, сепак зад ова барање на кнезот Растислав се кријат и политичко-воени интереси на неговата држава. Во таа мисија побарана од Источното Римско Царство (Византија), Растислав гледал спас не само од латинско-германското свештенство кое преку црквата атакувало врз самостојноста на Велика Моравија туку и од франачкиот владетел Лудвиг Германски кој се сојузил со бугарскиот кнез Борис против Велика Моравија. Но, и византискиот цар Михаил III гледал политички, воени, црковни и културни интереси на својата држава во сојузот со Велика Моравија, па поради тоа одлучил позитивно да одговори на барањето од кнезот Растислав и во мисија во великоморавската држава да ги прати браќата Константин и Методиј. Меѓутоа, мисијата не била реализирана веднаш во 862 година затоа што било неопходно да се извршат подготовки за еден толку сериозен и сложен потфат. Во тие подготовки за Моравската мисија спаѓа и создавањето на словенската азбука. И покрај тоа што постојат поделени мислења во врска со прашањето која азбука го носи приматот (глаголицата или кирилицата), сепак во славистиката преовладува мислењето дека глаголицата е првата словенска азбука (Стојчевска–Антиќ, 1997: 76-78) што ја создал Константин Кирил Филозоф во 863 година пред почетокот и за потребите на Моравската мисија. Покрај тоа, светите браќа превеле поголем број црковни книги на словенски јазик за изведување на богослужбата во Моравија. Откако биле извршени сите подготовки, што траеле повеќе од една година, во есента 863 година светите браќа Константин и Методиј со поголем број млади ученици заминале во Моравија, во престолнината Велеград. Таму „беа топло пречекани и од кнезот и од словенското население“. (Поленакоски, 1988: 69). Во црквите низ Моравија браќата многу брзо ја вовеле словенската богослужба, а во просветата словенската писменост со новата азбука на Константин. Ваквиот успех на двајцата мисионери ги разгневил латинско-германските свештеници затоа што ја загубиле доминантната позиција во Велика Моравија па почнале да атакуваат врз богослужбата на словенски јазик. Нивниот главен аргумент бил дека богослужбата треба да се изведува само на трите јазици (еврејски, грчки и латински) што биле благословени од Господ затоа што натписот на крстот на кој бил распнат Исус бил напишан на тие три јазици. Константин Филозоф полемизирал со застапниците на ваквата тријазична ерес и со својата елоквентност и

ерудиција успеал да ги побие сите нивни аргументи. Но, неколку години по започнувањето на Моравската мисија се јавила потреба од посветување во свештенички чинови на учениците на браќата. Бидејќи во Моравија не постоеле услови за тоа, браќата со своите ученици тргнале на пат кон Цариград. Притоа, минале уште во едно словенско кнежество, Панонија, каде што исто така ја рашириле словенската богослужба и словенската писменост. По напуштањето на Панонија браќата стигнале во Венеција каде што Константин Филозоф повторно полемизирал со таканаречените тријазичници. При подолгиот престој во Венеција Константин Филозоф добил покана од римскиот папа Никола I да оди во Рим каде што ќе го изложи своето учење за Бога и каде што ќе бидат посветени неговите ученици во свештенички чинови. Во Рим двајцата браќа и нивните ученици биле примени со големи почести затоа што, меѓу другото, ги носеле и моштите на римскиот папа Климент I. Мисијата на Константин и Методиј доживува целосен успех во Рим затоа што таму биле осветени црковните богослужбени книги на словенски јазик, во неколку цркви во Рим била изведувана богослужба на словенски јазик, а нивните ученици биле ракоположени во свештенички звања. Но, мисионерскиот пат на Константин завршува тука, во Рим. Неговото развиено здравје не му дозволило да го продолжи патот.

Константин Кирил Филозоф починал во Рим на 14 февруари 869 година каде што и бил погребан.

3. Филозофот во романот „Папокот на светот“ од Венко Андоновски

Суштината на нарацијата во првиот дел од романот („Клучалница“) се базира врз еден краток сегмент од житието на Константин Кирил Филозоф, односно Кирил Солунски (*Житие и живот на блажениот учител наш Константин Филозоф, првиот наставник на словенскиот народ*), а тоа е поглавјето 13 во кое анонимниот автор пишува:

„А Филозофот отиде во Цариград и, откако се јави кај царот, живееше во безмолвие во црквата на Светите Апостоли, молејќи Му се на Бога. Во Света Софија имаше путир (чаша) од скапоцен камен, дело на Соломон, на кој имаше стихови, напишани со еврејски и самарјански букви што никој не можеше да ги прочита, ни да ги објасни. А Филозофот зеде, ги прочита и ги разјасни. Првиот стих гласеше вака: 'Чашо моја, чашо моја, пророкувај додека свездата

(изгрее); биди му за пиење на Господа, првенецот што бдее ноќе'. Потоа вториот стих: 'За да вкуси Господ, направена е од друго дрво. Пиј и опивај се со веселба и извикувај: алилуја'. И потоа третиот стих: 'Ете го кнезот и целиот собор ќе ја види неговата слава, и цар Давид е меѓу нив'. Потоа беше напишан бројот деветстотини и девет. Кога Филозофот пресмета точно, најде дека од дванаесеттата година од царувањето на Соломон до раѓањето Христово, има деветстотини и девет години. Тоа пророштво се однесува на Христа'. (Миловска, Таковски, 1996: 56-57).

Ваквата предикативност на историската личност Константин Филозоф (Кирил Солунски) да декодира, да дешифрира текстови понатаму се демултиплицира во првиот дел од романот на Андоновски и тоа е една од суштинските семи (атрибути) во семантичкото поле на ликот на Филозофот. Прво, Филозофот го преведува и го толкува текстот од логотетот напишан на „новата“ азбука што Стефан Писмородецот ќе ја „украде“ со Божјо провидение. Второ, Филозофот ќе го протолкува записот на прстенот од логотетот. Трето, Филозофот ќе го преведе и преписот на отец Мида што се наоѓа во западната одаја. Четврто, Константин Филозоф го преведува и натписот на планината наречена *Папок на светот*. И конечно, петто, Филозофот ќе го протолкува и ќе го растајни мистериозниот текст на книгата од источната одаја. Оваа книжевно-фикциска предикативност на Филозофот има своја историска основа затоа што на Кирил Солунски му се припишува и создавањето на една од двете словенски азбуки, односно како што сè уште колебливо и по малку срамежливо се тврди во историската наука, најверојатно глаголицата.

Зошто го потенцираме овој атрибут на ликот на Филозофот во романот „Папокот на светот“? Затоа што тоа е стожерот околу кој се развива сета нарација во првиот дел од овој роман. Целта (објектот, кажано со вокабуларот од актантниот модел на Алжирдас Грејмас) на сите клучни ликови во првиот дел од „Папокот на светот“ е дешифрирање, декодирање, растајнување на записот од источната одаја во црквата „Света Софија“ во Цариград со што ликовите се интегрираат и во однос на нивната позиција (примарни атрибути, односно семи) и во однос на нивната опозиција (структурирање на ликовите со помош на нивните меѓусебни односи). Во таа смисла, доминантни се релациите меѓу преостанатите ликови, од една, и Константин Кирил Филозоф, од друга страна (Филозофот vs. Иларион Сказник; Филозофот vs. логотетот; Филозофот vs. Стефан Писмородецот; Филозофот vs. отец Пелазгиј Асикрит итн.). Тоа,

секако, значи дека Филозофот е главниот лик, односно јунакот во делот „Клучалница“ од „Папокот на светот“.

Наративната „игра“ со ликот на Константин Кирил Филозоф се одвива на две рамништа – на рамниште на историската факција и на рамниште на книжевно-уметничката фикција. Историска основа имаат следните суштински елементи во првиот дел на „Папокот на светот“ во врска со ликот на Филозофот:

а) самиот лик Константин Кирил Филозоф е историска личност;

б) хронотопијата е историска – 9 век во Цариград;

в) една варијанта на текстот од источната одаја е идентична со текстот на чашата што се споменува во житието на Кирил Солунски;

г) наклонетоста на логотетот кон Филозофот;

д) натписите на планината Бехистун во близина на градот Керманшах во западниот дел на денешен Ирак коишто потекнуваат од 6 век пр.н.е. од персискиот крал Дариј I;

ѓ) пронаоѓањето на моштите на прогонетиот папа Климент I;

е) смртта и погребувањето на Константин Кирил Филозоф во Рим во олтарот на црквата „Свети Климент“.

На рамниште на книжевно-уметничката фикција, пак, ќе наведеме само неколку сегменти за кои сметаме дека се од суштинско значење за нарацијата во првиот дел од романот:

а) ликот Иларион Сказник, односно Иларион Мозаичник кој има значајна наративна функција во релација со Филозофот;

б) записот (книгата) во источната одаја и неговиот препис во западната одаја од црквата „Света Софија“ во Цариград;

в) толкувањето (преведувањето) на записот на прстенот од логотетот од страна на Филозофот;

г) декодирањето на текстот (указот на логотетот) напишан на „новата“ азбука создадена од Стефан Писмородецот;

д) патувањето на Филозофот до планината Бехистун и вршењето препис на текст кој не постои меѓу познатите бехистунски натписи чиј потписник е персискиот крал Дариј I;

ѓ) хипотекстот на записот од источната одаја (односно текстот виден со очите на ѓаволот);

е) присуството на Филозофот во Цариград во 864 година (6372 лето Господово) затоа што тогаш веќе е во тек Моравската мисија чии предводници се солунските браќа.

СИМБИОЗАТА НА ФАКЦИЈАТА И ФИКЦИЈАТА ВО „ПАПОКОТ НА СВЕТОТ“	
<i>ИСТОРИСКА ФАКЦИЈА</i>	<i>КНИЖЕВНО-УМЕТНИЧКА ФИКЦИЈА</i>
1. Ликот Константин Кирил Филозоф како историска личност.	1. Ликот Иларион Сказник (Иларион Мозаичник) vs. Филозофот.
2. Историска хронологија – 9 век во Цариград.	2. Записот (книгата) во источната одаја и неговиот препис во западната одаја.
3. Натписот на т.н. Соломонова чаша во црквата „Света Софија“ во Цариград.	3. Преведувањето на записот на прстенот од логотетот од страна на Константин Филозоф.
4. Наклонетоста на логотетот кон Константин Филозоф.	4. Декодирањето на текстот напишан на „новата“ азбука создадена од Стефан Писмородецот;
5. Натписите на планината Бехистун (во денешен Ирак) што потекнуваат од 6 век пр.н.е. од Дариј I.	5. Патувањето на Константин Филозоф до планината „Папок на светот“ (Бехистун) и препишување на текст што не постои меѓу бехистунските натписи.
6. Пронаоѓањето на моштите на прогонетиот папа Климент I во близина на Херсон;	6. Хипотекстот на записот од источната одаја (текст виден со очите на ѓаволот).
7. Смртта и погребувањето на Константин Кирил Филозоф во Рим во 869 година.	7. Присуството на Константин Филозоф во Цариград во 864 година (6372 лето Господово). Според историските податоци, тогаш Константин е во Велика Моравија.

Како што може да се види и од приложената табела, ползувајќи ја креативната имагинација, авторот на „Папокот на светот“ создал една мошне функционална симбиоза на историската факција и книжевната фикција во која главната улога ја има Константин Кирил Филозоф.

Интересно е овде да се наведат и реноминациите на Константин коишто се идентични и во историската наука и во романот на Андоновски. Имено, во трудовите на Харалампие Поленаковиќ (Поленаковиќ, 1988: 40-83) ги среќаваме следните реноминации на оваа историска личност: *Константин, Константин – Кирил, Константин Филозоф, Кирил Солунски*. Идентични реноминации се јавуваат и во „Папокот на светот“: *Константин Филозоф, Константин Кирил Филозоф, отец Кирил Филозоф* итн. Сепак, треба да се нагласи овде дека најчестата деноминација на Кирил Солунски во романот „Папокот на светот“ е Филозофот.

Дека историјата има улога на хипотекст во романот „Папокот на светот“ од Андоновски може да се илустрира со неколку цитати и парафрази што се среќаваат во романот, а се преземени од *Житието на Константин Филозоф*. На пример, во *Житието* Филозофот вели:

Кој може на вода да го напише својот говор и да си спечали име еретик? (Милоvsка, Таковски, 1996: 58).

Во романот „Папокот на светот“ нараторот (Иларион Сказник) кажува нешто идентично:

Слово на вода. Тоа е мојот живот. Од него ниту спомен ниту помен ќе остане, оти на вода писмо никој не може да сочини освен Господ Бог Седржителот и оние што тој ги љуби и чии дела му се благоугодни, како оние на отец Константин Кирил Филозофот. (Андоновски, 2009: 71).

И уште еден пример на цитатност (интертекстуалност). Во *Житието на Константин Филозоф* читаеме:

Кога се собраа епископите со сите луѓе што сакаа да го испратат свечено, тие рекоа: „Да го отковаме ковчегот и да видиме дали нешто не е земено од него“. Многу се трудеа но, по Божја заповед, не можеа да го отворат ковчегот. И така со ковчегот го положија во гробот, од десната страна на олтарот во црквата на свети Климент, каде што почнаа да стануваат многу чудеса. (Милоvsка, Таковски, 1996: 68-69).

Во романот „Папокот на светот“ среќаваме ваков фрагмент:

И се чу дека кога умрел, се собрале сите епископи и црнорисци, со желба да го испратат со почест и да го погребат. А некој од нив рекол: „Да го отковаме ковчегот и да видиме дали е уште цел, или нешто почнало веќе да му се одзема“. И се мачеле многу, но не можеле да го отковаат ковчегот, по божја волја... И така, како што сведочи еден негов биограф, житие што му сочини на Филозофот, „заедно со ковчегот го положија во гробницата од

десната страна на олтарот на црквата Свети Климент каде тогаш почнаа да стануваат многу чуда. (Андоновски, 2009: 186).

Ова се, секако, дополнителни показатели за веќе посочената симбиоза на историјата и книжевноста во романот „Папокот на светот“ од Венко Андоновски.

4. Заклучок

Сосема е очигледно дека историската личност Константин Филозоф или Кирил Солунски има мошне значајна улога како книжевен лик во романот „Папокот на светот“ од Венко Андоновски, односно во првиот дел од романот со наслов „Клучалница“. Се забележува тоа и на ниво на интегрирањето на ликот на Филозофот, но и на ниво на опозитноста на овој лик со другите ликови од нарацијата. Историографските податоци за животот на Кирил Солунски во романот служат како хипотекст врз кој се гради новата приказна како хипертекст во делот „Клучалница“ од „Папокот на светот“ којшто прилега на палимпсест. Резултат од ваквата интертекстуалност е симбиозата на историјата и книжевно-уметничката имагинација што е умешно креирана од вештата писателска рака на Венко Андоновски. Сето тоа уште еднаш покажува дека историјата и книжевноста меѓусебно се испреплетуваат и се надополнуваат. Овде, во овој роман, таа симбиоза на историјата и книжевноста се креира преку сесловенскиот просветител Кирил Солунски, односно Константин Кирил Филозоф.

На таков начин Андоновски создал роман со универзални вредности затоа што во нарацијата колективното (историјата како колективна меморија) се проектира во индивидуалното (судбината на еднката во историските премрежија). Тоа значи дека романот „Папокот на светот“ од Венко Андоновски носи во себе вонвременски и вонпросторни естетски вредности.

БИБЛИОГРАФИЈА

1. Амон, Филип (1996). *За еден семиологиски статус на ликот*. Во: Атанас Вангелов (1996). *Теорија на прозата*. Скопје: Детска радост.
2. Андоновски, Венко (2009). *Папокот на светот*. Скопје: Табернакул.
3. Велев, Илија (2005). *Византиско-македонски книжевни врски*. Скопје: самостојно издание на авторот.
4. Милоvsка, Добрила; Таковски, Јован (1996). *Македонски житија IX–XVIII век*. Скопје: Табернакул.
5. Поленаковиќ, Харалампие (1988). *Во мугрите на словенската писменост*. Скопје: Македонска книга.
6. Стојчевска–Антиќ, Вера (1997). *Македонската средновековна книжевност*. Скопје: Детска радост.
7. Угринова–Скаловска, Радмила (1987). *Старословенски јазик*. Скопје: Универзитет „Кирил и Методиј“.

СОДРЖИНА

СВЕТИТЕ КИРИЛ И МЕТОДИЈ И СЛОВЕНСКАТА КУЛТУРА НИЗ ВЕКОВИТЕ И ДЕНЕС

<i>Маја Јакимовска–Тошиќ</i> КНИЖЕВНИТЕ СОСТАВИ НА СВ. МЕТОДИЈ СОЛУНСКИ ВО ПРИЛОГ НА МОРАВСКАТА МИСИЈА	7
<i>Илија Велев</i> ПОЕТСКОТО ТВОРЕШТВО НА СВЕТИ КОНСТАНТИН КИРИЛ-ФИЛОЗОФ	23
<i>Емилија Црвенковска</i> НАВРАЌАЊЕ КОН СТАРОСЛОВЕНСКИОТ КАНОН	37
<i>Иван Доровски</i> ВИЗАНТИСКИТЕ ФИЛОЗОФИ – КОНСТАТАЦИИ, МИТОВИ, ХИПОТЕЗИ И ПРАШАЊА	49
<i>Вера Стојчевска–Антиќ</i> КИРИЛОМЕТОДИЕВСКАТА ТРАДИЦИЈА ВО МАКЕДОНИЈА	63
<i>Ана Марија Боља</i> КУЛТОТ НА СВЕТИ НАУМ ВО УНГАРИЈА	71
<i>Намита Субиото</i> ЕХОТО НА МОРАВСКАТА МИСИЈА ВО РОМАНИТЕ НА ВЕНКО АНДОНОВСКИ	79
<i>Толе Белчев, Ранко Младеноски</i> КОНСТАНТИН КИРИЛ ФИЛОЗОФ ВО „ПАПОКОТ НА СВЕТОТ“	91
<i>Сања Должан</i> ТЕШКОТИИ И РЕШЕНИЈА ПРИ ПРЕВЕДУВАЊЕТО НА РОМАНОТ ПАПОКОТ НА СВЕТОТ	103

<i>Димитар Пандев</i> МОРАВСКАТА МИСИЈА ВО ОХРИДСКАТА И МАКЕДОНСКАТА КНИЖЕВНА НАРАЦИЈА	109
<i>Лилјана Макаријоска</i> КИРИЛОМЕТОДИЕВСКАТА ТРАДИЦИЈА И ЈАЗИКОТ НА МАКЕДОНСКАТА СРЕДНОВЕКОВНА ПИСМЕНОСТ	127
<i>Мишел Павловски, Лорета Георгиевска Јаковлева</i> КИРИЛ И МЕТОДИЈ ВО ВИРТУЕЛНИОТ МЕДИУМСКИ ПРОСТОР ВО МАКЕДОНИЈА	143
<i>Тадеуш Левашикиевич (Tadeusz Lewaszkiwicz)</i> PRASŁOWIAŃSKIE DZIEDZICTWO LEKSYKALNE W JĘZYKU MACEDOŃSKIM	167
<i>Марко Јесеншек (Marko Jesenšek)</i> MED ALPSKO IN PANONSKO SLOVENŠČINO – VLOGA CIRILA IN METODA PRI OBLIKOVANJU SLOVENSKEGA JEZIKA	177
<i>Наталија Андријевска</i> ЗА УДЕЛОТ НА МАКЕДОНСКИТЕ СРЕДНОВЕКОВНИ ТЕКСТОВИ ВО ЦРКОВНОСЛОВЕНСКИОТ ЛЕКСИЧКИ ФОНД	189
<i>Марија Чичева–Алексиќ</i> ОСВРТ КОН СЕМАНТИКАТА НА ЛЕКСЕМИТЕ оуџценне И оунџценне ВО НЕКОЛКУ МАКЕДОНСКИ ЦРКОВНОСЛОВЕНСКИ РАКОПИСИ	203
<i>Драги Стефанија</i> МПЦ-ОА И ОДНОСОТ КОН СТАРАТА ЛЕКСИКА	213
КНИЖЕВНАТА КРИТИКА ВО МАКЕДОНИЈА: ПО ПОВОД 85-ГОДИШНИНАТА ОД РАГАЊЕТО НА АКАД. МИЛАН ЃУРЧИНОВ	
<i>Иван Доровски</i> МИЛАН ЃУРЧИНОВ И СЛАВИСТИКАТА	225

<i>Елизабета Шелева</i> ВРЕДНОСНАТА КРИТИКА НА МИЛАН ЃУРЧИНОВ	239
<i>Златко Крамарик (Zlatko Kramarić)</i> KNJIŽEVNA HISTORIOGRAFIJA I PROIZVOĐENJE POVIJESTI – BILJEŠKE UZ NOVA MAKEDONSKA KNJIŽEVNOST MILANA ĐURČINOVA	243
<i>Димитрија Ристески</i> ИДЕЈНИТЕ ПОГЛЕДИ И СТАВОВИ НА МИЛАН ЃУРЧИНОВ	269
<i>Димитар Пандев</i> СПОРЕДБЕНО-ИСТОРИСКИОТ ПРИСТАП ВО КНИЖЕВНОТО ТОЛКУВАЊЕ НА МИЛАН ЃУРЧИНОВ	281
<i>Славица Србиновска</i> АСПЕКТИТЕ НА АВТОБИОГРАФИЈАТА ВО ТВОРЕШТВОТО НА МИЛАН ЃУРЧИНОВ	291
<i>Ала Шешкен</i> МИЛАН ЃУРЧИНОВ – ОСНОВОПОЛОЖНИК ШКОЛЫ ЛИТЕРАТУРОВЕДЧЕСКОЙ РУСИСТИКИ	307
<i>Соња Стојменска–Елзесер</i> ДУХОВНИОТ ЕТИМОН НА МИЛАН ЃУРЧИНОВ	319
<i>Олга Панкина</i> ЧТО И КОГО ПРОМОВИРОВАТЬ? НЕСКОЛЬКО СЛОВ О МОЕМ СОТРУДНИЧЕСТВЕ С АКАД. МИЛАНОМ ЃУРЧИНОВЫМ НА ПОЛЕ ПОПУЛЯРИЗАЦИИ МАКЕДОНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В РОССИИ	325
<i>Анастасија Ѓурчинова</i> КОНТАКТИТЕ НА МИЛАН ЃУРЧИНОВ СО ИТАЛИЈАНСКАТА ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА	331
<i>Лидија Капушевска–Дракулевска</i> МИЛАН ЃУРЧИНОВ И ФРАНЦУСКАТА ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА	341
<i>Лех Мјодињски</i> УМЕТНИЧКАТА НОРМА ИЛИ ЕСТЕТСКИОТ ПЛУРАЛИЗАМ – ДИЛЕМАТА НА ФОРМИРАЊЕТО НА МАКЕДОНСКИОТ ЛИТЕРАТУРЕН ЖИВОТ ПО 1945 ГОДИНА	353

**МАКЕДОНСКАТА КНИЖЕВНОСТ НАСПРЕМА
ДРУГИТЕ КНИЖЕВНОСТИ**

Волф Ошлис

АЦИЛАК ДО ПИШЕ: ЗАБЕЛЕШКИ КОН (ТУРСКИТЕ)
АРХАИЗМИ ВО ТВОРБИТЕ НА МАКЕДОНСКИОТ ПОЕТ
САВО КОСТАДИНОВСКИ И КАЈ ДРУГИТЕ МАКЕДОНЦИ
ВО ГЕРМАНИЈА 365

Вера Стојчевска–Антиќ

ЛОКАЛИТЕТИ НА ДЕЈСТВУВАЊЕ НА
СРЕДНОВЕКОВНИТЕ ДЕЛЦИ 369

Дагмар Доровска

КРИТИКА НА ЛИТЕРАТУРНАТА КРИТИКА 377

Звонко Таневски

КРИТИКАТА НА КНИЖЕВНИТЕ ПРЕВОДИ:
НЕОПХОДНИ ФАКТОРИ И ПРОСТОР ЗА ВРЕДНУВАЊЕ
(МАКЕДОНСКО-СЛОВАЧКИ НЕГАТИВНИ ИСКУСТВА) 385

Стефан Влахов Мицов

РАДЕ СИЛЈАН КАКО КРИТИЧАР,
РЕДАКТОР И АНТОЛОГИЧАР 403

Јасмина Мојсиева–Гушева

МАГИЧНОРЕАЛИСТИЧНИТЕ ЕЛЕМЕНТИ ВО
ПРОЗАТА НА ЈАНЕВСКИ И ПАВИЌ 409

Кристина Николовска

ПОЕЗИЈА: АНТЕ СТАМАЌ – ЕФТИМ КЛЕТНИКОВ 421

Весна Мојсова–Чепишевска

АКТУЕЛНИТЕ СОСТОЈБИ ВО МАКЕДОНСКАТА
ЛИТЕРАТУРА ЗА ДЕЦА И МЛАДИ 431

Владимир Мартиновски

САМЕРА IN FABULA – ИНТЕРМЕДИЈАЛНИ
РАСКАЖУВАЧКИ ПОСТАПКИ ВО МАКЕДОНСКИОТ
СОВРЕМЕН РОМАН 441

<i>Софија Заболотнаја</i> МАКЕДОНСКИ ПРЕВОДИ НА ДЕЛА ОД РУСКАТА КНИЖЕВНОСТ ВО ПРЕДАВАЊЕТО НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	459
<i>Туркан Оџај</i> Ќ ВОПРОСУ ПЕРВЫХ ИСТОЧНАКОВ ОЗНАКОМЛЕНИЯ ТУРЕЦКОГО ОБЩЕСТВА С РУССКОЙ КУЛЬТУРОЙ	465
<i>Илија Чашуле</i> ЕТИМОЛОГИЈАТА НА МАКЕДОНСКИОТ ГЛАГОЛ БАРА	481
<i>Елена Петроска</i> ЗА ЕДНА ИНТЕРЕСНА УПОТРЕБА НА ИМПЕРФЕКТОТ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК И ЕВИДЕНЦИЈАЛНОСТА	491
<i>Марјан Марковиќ</i> ДИНАМИЧНИ ПРОСТОРНИ РЕЛАЦИИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК СО 'ЧОВЕК' КАКО ЛОКАЛИЗАТОР	495
<i>Елена Верижникова, Наталија Бороникова</i> ФАТИЧЕСКАЯ ФУНКЦИЈА МЕЖДОМЕТИЙ В МАКЕДОНСКОМ ЯЗЫКЕ (НА ПРИМЕРЕ МЕЖДОМЕТИЙ МОРЕ, МОРИ)	505
<i>Андреј Соболев</i> ЗА МАКЕДОНСКИОТ ГОВОР НА ГОЛО БРДО, АЛБАНИЈА	523
<i>Александра Дугушина, Марија Морозова</i> ТЕРМИНОЛОГИЈАТА НА ОБРЕДИТЕ ПОВРЗАНИ СО РАЃАЊЕТО И СИСТЕМОТ НА СРОДСТВО КАЈ ГОЛОБРЃАНИТЕ	543
<i>Зофија Дембовска</i> НОМИНА AGENTIS ВО СОВРЕМЕНИОТ ПОЛСКИ И МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК	551

<i>Васил Дрвошанов</i> ИЗРАЗУВАЊЕ НА СЕМЕМАТА 'ВРНЕ' ВО МАКЕДОНСКИТЕ ГОВОРИ ВО КОМПАРАЦИЈА СО СОСТОЈБАТА ВО ХРВАТСКИОТ ЈАЗИК	561
<i>Бранко Тошовиќ</i> ВОЛКОТ И ЈАГНЕТО КАКО ЈАЗИЧНА И УМЕТНИЧКА ОПОЗИЦИЈА	577
<i>Макеј Кафка</i> ПОИМИТЕ „ДИСКУРС“ И „ЖАНР“ ВО ЛИНГВИСТИКАТА	599
<i>Јован Ајдуковиќ</i> КОНТАКТОЛЕКСЕМЕ У СРПСКОМ И МАКЕДОНСКОМ ИЗДАЊУ „РУСКЕ РЕЧИ“	611
<i>Спас Рангелов</i> КОНТРАСТИВНО ИСТРАЖУВАЊЕ НА МАКЕДОНСКИОТ И КОРЕЈСКИОТ ВОКАЛИЗАМ	635
<i>Радица Никодиновска</i> ПРЕВЕДУВАЧКИТЕ СТРАТЕГИИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ПРЕВОД НА ДРАМАТА ХЕНРИ IV ОД ЛУИЦИ ПИРАНДЕЛО	645
<i>Наталија Прасолова</i> 100 ГОДИНИ ОД ИЗДАВАЊЕТО НА РЕФЕРАТОТ НА НАЦЕ ДИМОВ „МАКЕДОНИЈА ВО МИНАТОТО, ВО СЕГАШНОСТА И ВО ИДНИНАТА“	659
СОВРЕМЕНИ МЕТОДИ ЗА ИСТРАЖУВАЊЕ И ИЗУЧУВАЊЕ НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	
<i>Гордана Алексова</i> МУЛТИМЕДИЈАЛНАТА ПРЕЗЕНТАЦИЈА И ИНТЕРТЕКСТОТ ВО НАСТАВАТА ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК	665
<i>Звонко Никодиновски</i> ПРОУЧУВАЊЕ НА КОМУНИКАТИВНИТЕ ЕДИНИЦИ ВО ПРВО ЛИЦЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ПРЕКУ ЕЛЕКТРОНСКИ КОРПУС	673

<i>Емилија Бојковска</i> КОРПУСОТ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИТЕ ИСТРАЖУВАЊА ВРЗ ПРИМЕРОТ НА „ГРАЛИС-МАК“	693
<i>Руска Ивановска–Наскова</i> СОЗДАВАЊЕ И ПРЕБАРУВАЊЕ НА МАЛИ НЕАНОТИРАНИ КОРПУСИ НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК СО NOOJ	703
<i>Лидија Тантуровска</i> ИНТЕНЦИЈАТА НА ГЛАГОЛИТЕ ВО НАСТАВАТА ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК КАКО СТРАНСКИ	715
<i>Андоновска Христина, Трајковски Игор</i> ИЗУЧУВАЊЕ НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК КАКО МАЈЧИН/ СТРАНСКИ СО ПОМОШ НА ПАРАЛЕЛЕН ЈАЗИЧЕН КОРПУС (ВРЗ ПРИМЕРИ ОД TIME.MK)	727

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“,
Скопје

811.163.3(062)
821.163.3(062)
930.85(497.7)(062)

ЧЕТИРИЕСЕТТА

XL научна конференција на Меѓународниот семинар за македонски јазик,
литература и култура : (Охрид, 29-30 јуни 2013 година) /
[редакциски одбор Рина Ускова... и др.]. - Скопје : Универзитет
„Св. Кирил и Методиј“, Меѓународен семинар за македонски јазик,
литература и култура, 2014. - 759 стр. : илустр. ; 24 см

Фусноти кон текстот. - Библиографија кон повеќето трудови

ISBN 978-9989-43-371-9

1. Гл. ств. насл. 2. Дополн. насл.
а) Македонистика - Собири
COBISS.MK 96888842

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ.КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ ВО СКОПЈЕ

А: Бул.: Гоце Делчев бр. 9
1000 Скопје, Република Македонија

Т: +389 2 3293 293

Ф: +389 2 3293 202

www.ukim.edu.mk

ISBN 978-9989-43-371-9

9 789989 433719